

דף מקשר

פנינים וחידושים חידות והלכות על

הדף היומי

'דף אחד שמקשר עם אחד לאב אחד'

מהנאמר בשיעור הדף היומי בבית הכנסת התאחדות האברכים פרדס כץ

פרשת כי תצא ט' אלול התשפ"ו

דבר העורך

מסכת חולין ק"ח-ק"ד

הדף אליבא דהלכתא

פיליפ פטי היה לוליין צרפתי מהסוג שלא רואים בכל יום. בראשית שנות השבעים הוא עשה את הבלתי ייאמן: מתח בחשאי כבל בין מגדלי התאומים בניו יורק, בגובה של 417 מטר, וצעד עליו במשך 45 דקות מצד לצד. בידיו החזיק מוט ארוך וכבד, ששימש אותו לשמירה על שיווי המשקל. פטי סיפר שלאורך שש וחצי שנים הוא חשב על הכבל, על המתח שלו ועל כל פרט במבצע. כשהגיע הרגע, הוא ידע שעל הכבל עצמו אין מקום לטעויות: הוא חייב להתרכז, לשמור על שיווי המשקל ולא להסיט את המוט ימינה או שמאלה. הוא היה צריך מטרה ברורה ומוט שיאפשר לו להישאר יציב לאורך כל הדרך.

בפרשתנו התורה פותחת בדיון אשת תואר, ועל כך אמרו חז"ל: "לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע". הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, בהיותו רב בלונדון, מסר פעם שיעור לקבוצת סטודנטים יהודים. כשהגיעו לסוגיה הזאת, אמרו הסטודנטים: "אם כאן התורה מתחשבת ביצר הרע, אולי גם אנחנו יכולים לומר: יש לנו יצר הרע חזק וקשה לנו, אז התורה תוותר לנו?" הרב אברמסקי עצר אותם ואמר: "סבור הייתי שזה שיעור בפני אנשים אינטלקטואלים. אתם הרי אנשים חושבים איך אינכם רואים שכתוב כאן בדיוק ההפך?" אם כאן, במקרה של אשת תואר, התורה מתירה פעם אחת ויחידה סימן שבכל שאר הניסיונות התורה מאמינה בכוחותיו של האדם שהוא מסוגל לעמוד בהם. חז"ל גילו לנו את הדרך לכך: "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין". היצר מושך לצדדים. התורה מחזירה אותו אל הציר שלו.

יהודי יכול להרגיש לפעמים כמו אותו לוליין ההולך על חבל דק. הוא חי בעולם שיש בו אינספור קולות, דעות, השקפות, לחצים והשפעות. כל אחד מהם מושך מעט לכיוון אחר. והצד השווה שבכולם שהם מוציאים את האדם מריכוז ומסיחים את דעתו מהמטרה. ואז הוא עלול לאבד את שיווי המשקל ולמצוא את עצמו בדרך לתהום.

יהודי יכול לעבור במשך היום במקומות שונים, לפגוש אנשים שונים ולשמוע דעות והשקפות שונות. הוא סופג בלי סוף קולות והשפעות. אבל כשהוא חוזר לבית המדרש, ואוחז בדף הגמרא, יום אחר יום, בהתמדה הוא חוזר אל נקודת האיזון שלו. הוא נזכר שוב מאין הוא בא, ולכן הוא הולך! מאיר ישראל ארוגטי

בדף קט: אסר לנו חזיר שרי לן מוחא דשיבוטא

מעשה שהיה בבעל תשובה שעלה מברית ששלח שאלה כזו: קודם חזרתי בתשובה, הייתי רגיל לאכול דבר אחר (חזיר) רחמנא ליצלן, ומאז זכיתי בסייעתא דשמיא לחזור בתשובה ולשוב לצור מחצבתי, אך קשה עלי מאוד להתמודדות עם תאוות אכילת החזיר, וכעת נודע לי על ידי אנשי מדע כי בעזרת תרכובות שונות ניתן לייצר מזון כשר למהדרין שטעמו ממש כטעם החזיר, האם אכן יש רשות להכין מאכלים שכאלו ולאוכלם?

משבאה שאלה זו אל שולחנו של הגאון הגדול הרב יצחק זילברשטיין שליט"א, השיב שיש לפשוט שאלה זו מהנלמד בשבוע החולף במסגרת לימוד "הדף היומי" במסכת חולין בדף קט: שמספרת הגמרא, אמרה ליה ילתא אשתו של רב נחמן לרב נחמן, מכדי, הרי כל מה שאסרה לנו התורה, התירה לנו כנגדו דבר הדומה לו, אסר לן דמא, שרא לן כבדא, כלומר התורה אסרה לנו אכילת דם והתירה אכילת כבד שכולו דם קרוש וטעמו כטעם דם, אסר לנו חזיר, התיר לנו מוחא דשיבוטא, כלומר התיר לנו מוח של דג הנקרא שיבוטא שטעמו כטעם החזיר וכו', ואם כן, ביקשה ילתא, בעינן למיכלא בישרא בחלבא, כלומר רוצה אני לאכול מאכל שהוא בטעם בשר בחלב, אמר להם רב נחמן לטבחים, זויקו לה כחלי, דהיינו צלו לה על שיפוד את הכחל שהוא העטין של הפרה שממנו חולבים את החלב והוא בטעם של בשר בחלב.

וסיפר רבינו החיד"א בסיפרו פתח עינים: מעשה בגביר נכבד שחקר בעניין המן שאכלו בני ישראל במדבר והיה משתנה טעמו כטעם הדבר שחפץ לאכול, מה יהיה אילו יחשוב האדם לאכול חזיר או שאר איסורים וטעמן במן, האם נחשב הדבר שעשה איסור או לא.

והשבתי לו על סמך הסוגיא דלעיל, שמכיון שיודע כי מה שאוכל הוא היתר, די בזה, והראיה לכך היא מילתא שאמרה שחפצה לאכול בשרא בחלבא, ואמר להם רב נחמן לטבחי זויקו לה כחלי, יוצא אפוא, שאפילו אם טועם טעם איסור, מאחר שיודע שמה שאוכל הוא דבר היתר, אין איסור בדבר.

והוסיף החיד"א, ועוד שזה היה מעשה שמים להתהפך המן כפי מה שרוצה האדם לטעום, ואם חשב לאכול איסור לא היה המן מתהפך למה שרוצה אילו היה איסור בדבר, וא"כ על כרחך שאין בדבר חשש.

לאור דברי החיד"א, לכאורה נוכל להשיב לאותו יהודי יקר חוזר בתשובה, כי היות והמאכל שהוא רוצה לאכול כשר בכל מרכיביו, אין בכך שום איסור במה שהצליחו לייצר בשר שטעמו כטעם חזיר.

אולם סיפר הגר"י זילברשטיין, כי כאשר הציג את השאלה בפני חמיו מרן הגאון הגדול הרב יוסף שלום אלישיב זצ"ל, השיב לו, שלולי דברי החיד"א, היה ראוי מאוד להימנע מאכילת דבר שיש בו טעם חזיר או שאר כל דבר טמא, וכמו שאמרו חז"ל היזהר והתרחק מן הכיעור ומן הדומה לו, ואין הדבר דומה למה שאמרו בסוגייתנו שמותר לאכול שיבוטא או כחל, משום שאותם הקב"ה כך יצר אותם בעולמו והם כשרים בתכלית, אבל אין לנו לחתור ולחפש לעשות בשר רגיל בטעם של בשר החזיר האסור, שהרי בורא העולם תיעב אותו, וכך גם עלינו לתעבו ולא לאוכלו. (ע"פ והערב נא)

אחת המעלות של לומדי הדף היומי שלומדים עוד ועוד מושגים בכל חלקי התורה! כל לימוד מרגילת! כל הלכה פנינה! והיהודי הלומד הוא אוצר שלם!!!

השיעור בדף היומי נמסר בכל ערב בין השעות 20:30-21:40 בבית הכנסת "התאחדות האברכים" רחוב מנחם בגין 48 פרדס כץ ב"ב (ליד טיפת חלב). השיעור נמסר בטוב טעם ודעת בבהירות ובשפה השווה לכל נפש מפי הרב מגיד השיעור

בדף קט: אמרה ליה ילתא לרב נחמן מכדי כל דאסר רחמנא שרא לן כוותיה

בטעם דבר זה שכל מה שאסרה תורה התירה כנגדו דבר דומה לו, ביאר המהרש"א שהוא כדי להראות שמצוות ה' הם גזירת מלך עלינו בלא טעם, והראיה לכך, שכל איסור התיר ה' כנגדו דבר דומה, מוכח שאין האיסור מצד הסברה אלא גזירת מלך שאת זה התיר הקב"ה ואת זה אסר הקב"ה, וע"ז הביאה הגמרא את דין הדם לומר שאין איסורו מפני שהוא מאוס שא"כ היה ה' צריך לאסור את דם הכבד שגם הוא מאוס, וכן בדם נידות אם היה האיסור מצד מאיסותו היה צריך לאסור גם דם טוהר, וכן בכל מה שזכר, ולכן ילתא אשת רב נחמן שאלה שבדאי איסור בשר וחלב הוא גם גזירת מלך ומה התיר כנגדו. והחתם סופר ביאר בזה טעם נוסף, שהקב"ה התיר דומה כנגד כל האיסורים כנגד יצר הרע, כדי שיוכל אדם לטעום טעם חזיר במוחא דשיבוטא וטעם דם בכבד, ולפ"ז שאלה ילתא אשת ר"נ שלא היה לחכמים לאסור הכל באיסור בשר וחלב, והרי אסרו גם כבוש ומלוח, וע"ז השיב לה ר"נ שהשאירו כנגד יצר הרע את הכחל שיש בו טעם של בשר וחלב.

בדף קיב. לכי תיכול עלה כורא דמילחא

מובא בסוגייתנו שרב דימי שאל את רב נחמן מה החילוק בין שתי הלכות מסוימות, וקודם שהשיב לו ר"נ וביאר את החילוק, אמר לו 'לכי תיכול עלה כורא דמילחא' ופירש"י שתמדוד קודם כור של מלח בשכרי אומר לך טעמו של דבר, ובמסורת הש"ס ציין שכך היה דרכו של ר"נ להשיב. בהקדמה לשו"ת נודע ביהודה כותב בן המחבר בביאור מה שאמרו שהאב זוכה לבנו בחכמה, וקשה שהרי אמרו שאין ת"ח מצויין שיהיו בניהם ת"ח כדי שלא יאמרו ירושה היא להם, וכתב לבאר ע"פ חכמי הטבע שמצאו שגוף האדם מורכב ממים שמן סיד ומלח, ומצאו שכל אדם שבחיו היה יותר חריף ובעל שכל, יש בו יותר חלקי מלח, ובה פ"י מאמר חז"ל בקידושין (כט:). הוא ללמוד ובנו ללמוד, ר"א אם היה בנו זריז וממולח בנו קודם, ורבים לא ידעו לפרש מה זה 'ממולח', ובאמת הכוונה שיש לו הרבה חלקי מלח והוא חריף יותר, ולפ"ז נמצא שגם השכל מסיבת הגוף וקרוב הדבר שעובר בתורשה, וזוהי הכוונה לפ"ז בסוגייתנו שאמר ר"נ לרב אידי לכי תיכול כורא דמילחא, היינו כשירבו בך חלקי המלח אז יהיה לך לב נבון להבין את החילוק שאומר לך...

בדף קיג. אין הבשר יוצא מידי דמו א"כ מולחן יפה יפה ומדיחו יפה יפה

בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' ריח) כתב חידוש מעניין, שטעם מליחת הקרבנות במלח הוא מפני שהמלח הוא דבר המקיים, ולפ"ז כי שאפשר למלוח את הקרבנות גם בסוכר במקום במלח, משום שהסוכר הוא מלח גמור שאף הוא מעמיד את הדברים זמן רב, והוסיף, ואל תתמה שהוא מתוק ואיך יהיה ממינו של המלח שהוא מלוח, שזו אינה תמיחה, שהרי בכל הדברים יש כיוצא בזה, הלא תראה ברימונים שיש בהם מתוקים וחמוצים, וכן בעוד פירות, וכמו כן יש מלח מלוח ויש מלח מתוק שהוא הסוכר, שכל המעמיד נקרא מלח ברית עולם וקיומו, והוסיף שבעלי הכימיה אומרים שבכל סוכר יש מלח ובקנה הסוכר שמביאים ממצרים קרוב לשרשו הוא מלוח ובראשו ובאמצעתו הוא מתוק, וכי שאין להקשות איך ימלחו את הקרבן בסוכר, והרי התורה אמרה כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה', וסוכר הוא בכלל דבש שהוא מתוק, כיון שעדיין יש לדון מה יעשו כשאין מלח, אם יבא העשה למלוח קרבנות וידחה את הלא תעשה שבהקרבנות הסוכר. וכתב הב"ח בשו"ת רב פעלים (יו"ד ח"ב ס"ד) שדברי ההלכות קטנות רק למליחת הקרבנות, אך לא לענין מליחת בשר מהדם בסוכר.

בדף קיג. השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה

כתב הרב וואזנר זצ"ל (שו"ת שבט הלוי ח"ב ס"ז) לענין הנשירה שעושים היום בעופות זקנים, שלא נותנים להם לאכול עשרה ימים רק שתיית מים, והם נעשים חלשים מאוד והרבה מתים מזה והרבה מחזיקים מעמד כי חיים מהשומן שלהם, ועל ידי זה נופלים הנוצות שלהם והם מגדלים נוצות חדשות ואח"כ מטפלים בהם עד שמתחילים שוב להטיל ביצים, והרווח של העושים כן הוא שאינם צריכים להמתין חמשה חודשים לאפרוחים קטנים עד שמתחילים להטיל ביצים, כי עדיף להם טיפול הזה בזקנות שמרוויחים זמן וכסף, וכתב שנידון זה חמור וזה אכזריות מרובה להרעב עשרה ימים, וגם אם נאמר שאיסור צער בעלי חיים דאורייתא ממש אין כאן, כיון שעושה לשם רווח כספי, מ"מ מעשיו הם כמנהג הגויים שהם אברירי לב, וכמו שכתב הרמב"ם (עבדים פ"ט ה"ח) כיוצא בזה, שזרע אברהם שהשפיע להם הקב"ה טובת התורה רחמנים הם על הכל, ואין האכזריות והעזות מצויה אלא בגויים עובדי עבודה זרה.

בדף קיג: גדי אפילו פרה ורחל במשמע

מבואר בסוגייתנו שדין בשר וחלב נוהג בפרים רחלים ועיזים שכולם בכלל 'גדי', אבל בשר חיות טמאות אינו בכלל איסור ביטול בשר וחלב מדאורייתא. ועיין במלבי"ם (בראשית יח ז) שכתב שמצאנו בחז"ל שאברהם אבינו ביקש להכין למלאכים בן בקר אך הוא ברח מלפניו ואברהם ברא אחר ע"י ספר יצירה ולכן כתוב 'וימחר' לעשות אותו, שעשהו ע"י ספר יצירה, וכתב שלפ"ז מיושב איך האכילם למלאכים בשר וחלב כמש"כ ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה, ולכן אמרו שהיה בשר שנברא בספר יצירה שאין לו דין בשר וחלב, וזה הפירוש 'ויקח חמאה וכו' אשר עשה' כלומר שכיון שהוא עשהו לכן היה מותר לאכלו עם חמאה וחלב. וכ"כ החשק שלמה (נדפס בסוף השו"ע ביו"ד צח ש"ך סק"ז) שבשר שנברא ע"י ספר יצירה אין לו דין בשר וחלב, והוסיף שה"ה חלב שנחלב מבהמה זו אין לו דין חלב, ולפ"ז כי שמיושבת קושיית הכרתי ופלטתי (פלותי סי' פא סק"ז) למה לא הוכיחו בגמרא (בכורות ו:) שחלב מותר באכילה ואינו אסור משום אבר מן החי, ממה שאברהם נתן למלאכים חלב, ולפ"ז מיושב, ש"ל שגם החמאה והחלב נבראו ע"י ספר יצירה ואין בזה איסור של אבר מן החי.

דף קח – משנה טיפת חלב שנפלה על החתיכה וכו', כל הדף בסוגיא דטיפת חלב, וסימנך: דף ק"ח ר"ת קצת חלב.

דף קט – משנה הכחל קורעו ומוציא את החלב הטמון בו, הלב קורעו ומוציא את הדם הטמון בו, וסימנך: דף קט. ר"ת קריעת טמון.

דף קט: – אמרה ליה ילתא לרב נחמן כל דאסר רחמנא שרא לן כוותיה, אסר לן דמא שרא לן כבדא שהוא בטעם דם, אסר לן וכו' בעינן למיכלה בשר בחלב, א"ל ר"נ לטבחא זויקו לה כחל, וסימנך: דף ק"ט: ר"ת קצת טעם, ע"ב – בו.

דף קיג – משנה בשר בהמה טהורה בחלב טהורה וכו' תחילת סוגיית ביטול בשר בחלב, באיזה בשר וחלב אמרה תורה לא תבשל גדי בחלב אמו, וסימנך: דף קי"ג ר"ת קאמר יבשל גדי.

שאלות

- א. אדם שחשב בזמן שאכל את המן שיהיה כטעם חזיר האם עבר איסור באכילתו?
- ב. מהו המקור לכך שיש רשות לחכמים שבכל דור לתקן תקנות לפי מצב הדור?
- ג. היכן מצינו דבר קר שהוא 'רותח' והיכן מצינו דבר שלא התחמם מעולם ונחשב למבושל?
- ד. איזה חכם מחכמי הש"ס שבר קערה בסוגייתנו?
- ה. כיצד יתכן שאדם שותה מים לצמאו ומ"מ אינו צריך לברך ברכת שהכל?
- ו. מי שאוכל זיתים מקופסת שימורים המצויה כיום האם זה גורם לשכחה או גורם לזכרון?
- ז. איזה אמורא חשוב היה חתנו גוי שהתגייר?
- ח. מדוע אמרה התורה את איסור בשר וחלב דווקא בגדי ולא בשאר בהמות?
- ט. האם במציאות שייך שזכר יניק חלב?
- י. האם במי גבינה יש איסור של אבר מן החי?

תשובות

- א. **בדף קט:** אמרה ליה ילתא לר"נ וכו' חזיר מוחא דשיבוטא. החיד"א בספרו פתח עינים (ד"ה בעינן) הביא שגביר נכבד חקר על המן שהיה משתנה והיה טעמו כטעם הדבר שחפץ לאוכלו, אם חשב אדם לאכול חזיר או שאר איסורים וטעם את טעמם במן אם עשה איסור בכך, והשיב לו שמותר וראיה לכך מסוגייתנו שהרי אמר רב נחמן לתת לילתא לטעום טעם של בשר וחלב בכחל, הרי שאפילו אם טועם טעם איסור אין איסור בדבר, כיון שהוא יודע שאוכל היתר, והוסיף עוד, שכיון שטעם המן היה משתנה ע"י מעשה שמים, אם היה איסור בטעימת טעם אסור, לא היה המן משתנה לטעם איסור, ואם השתנה סימן הוא שאין איסור. וע"ע במדור "אליבא דהילכתא".
- ב. **בדף קי.** ורב בקעה מצא וגדר בה גדר. כתב במגן אבות להרשב"ץ (אבות פ"א מ"א) על דברי המשנה 'ועשו סייג לתורה' שדבר זה נלמד ממש"כ (ויקרא יח ל) 'ושמרתם את משמרת' עשו משמרת למשמרת, וכתב שסייג זה מלשון גדר, ודומה למה שאמרו בסוגייתנו רב בקעה מצא וגדר בה גדר, וכמו שתיקנו חכמים איסור שניות לעריות ואיסורי שבות בשבת, כך יש כח ביד חכמים שבכל דור ודור לתקן תקנות בדברים שהעם נכשלים בהם לעבור על דברי תורה.
- ג. **בדף קיא:** אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח וכבוש הרי הוא כמבושל כלומר שדבר מלוח הרי הוא פולט טעם ומבליעו במאכל שנוגע בו כשם שרותח מבליע טעם במאכל שנוגע בו, ודבר שכבוש בחומץ הרי הוא כמבושל בחמים, ואם כבשו איסור והיתר יחדיו, בלע ההיתר מהאיסור כאילו נתבשלו יחדיו.
- ד. **בדף קיא:** ההיא פינכא דהוה בי רבי אמי דמלח ביה בישראל ותבריה. כלומר שהיתה קערת חרס בביתו של רבי אמי ומלח בה בשר ואח"כ שבר אותה, משום שעל ידי המלח בלעה הקערה דם וכלי חרס אין לו תקנה בהגעלה.
- ה. **בדף קיא:** דתני רבי חייה פת פוטר כל מיני מאכל ויין פוטר כל מיני משקין. והיינו שהשותה יין ומברך עליו בורא פרי הגפן, אם אח"כ שותה מים אף אם יהיה זה לצמאו, אינו מברך על המים כלום, כיון שיין פוטר כל מיני משקים וכבר נפטר מברכת המים כשבירך קודם על היין, וכן נפסק להלכה בשולחן ערוך (או"ח קעד ס"ב), וביאר המשנ"ב (שם סק"ב) שהיין הוא ראש וראשון לכל המשקים וכולם נטפלים אליו, ובביאור הלכה כ' שהשותה קפה אחר יין אין צריך לברך עליו וגם לא על הסוכר שלוקח בפיו למתק את השתיה, כי הסוכר נטפל לקפה והקפה ליין, אך הביא שהחיי אדם פקפק בזה.
- ו. **בדף קיב.** לכו תכול עלה כורא דמלחא. במסכת הוריות (יג:) אמרו הרגיל לאכול זיתים קשה לשכחה, וכ' היעב"ץ שם שזהו דוקא בזיתים לחים אך בזיתים כבושים במלח (שימורים של ימינו) אי"ז קשה לשכחה, והביא בספר נטעי גבריאל (טו בשבט ופורים פ"ח הערה ו) סמך לדברי היעב"ץ מדברי בנו של הנודע ביהודה (בהקדמה לנו"ב) שאדרבה המלח מוסיף חכמה וזיכרון, וזית זה יוסיף לו זיכרון.
- ז. **בדף קיב:** רב מרי בר רחל. רחל היתה בתו של האמורא שמואל ונשבתה על ידי הגויים, ונשאה גוי ואחרי שנתעברה נתייגר ושמר 'איסור גיורא', ורב מרי הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה ומחמת כבודו קראוהו על שם אמו כדי שלא להזכיר את אביו הגר, כן ביאר רש"י בב"מ (עג: ד"ה רב מרי) יוצא שלשמואל היה חתן גר.
- ח. **בדף קיג:** נאמר גדי. הטעם שאמרה תורה איסור בשר וחלב בגדי אע"פ שגם בשאר בהמות נוהג, אמרו במדרש שהוא משום שדיבר הכתוב בהווה, וביאר האבן עזרא (שמות כג יט) שבדרך כלל אין אדם אוכל בשר וחלב לפי שאינו ערב, שהחלב ממהר להתבשל והבשר מתבשל רק לאחר זמן מרובה, אבל בשר הגדי ממהר להתבשל ולכן הדרך לבשלו עם חלב.
- ט. **בדף קיג:** בחלב אמו ולא בחלב זכר. פירש"י כגון אם נשתנה והיו לו דדים והיה לו מעט חלב, ורבינו גרשום (ד"ה ולא בחלב זכר) כ' שלפניו העידו שראו חלב בזכר, והמאירי כתב (ד"ה יש) שבעיניו ראה דבר זה. ועיין במסכת שבת (נג:) מעשה באחד שמתה אשתו והניחה לו בן ולא היה לו שכר למנקה ונעשה לו נס שנפתחו לו דדים כאשה והניק בנו, ובגליון שם ציין למדרש שמרדכי הצדיק הניק את אסתר.
- י. **בדף קיד.** מי חלב. דעת הרא"ש שהרמב"ם סובר שאסור מי חלב מדין אבר מן החי. ועיין בב"ח יו"ד סי' פא ד"ה ומה.

מילתא דבדיחזאת

בדף קיב. אמר רבא מאן חכים

מסופר על המגיד מדובנא שהלך להתרים לצדקה באירוע שנקרא 'דינר', ובסוף הסעודה בעל הבית העשיר כיבדו בברכת המזון, ואמר לו, הנה הבאתי לך ארבעים זהובים (ע"פ הגמ' בדף פז.), אמר לו המגיד מדובנא, משל לדלפון אחד שביקר את אחיו שגר בניו יורק שהיה עשיר גדול וביקש ממנו עזרה, האח מאמריקה נתן לו צ'ק על סכום גדול לבנק המרכז בפריז, אמר לו האח העני, תודה עבור הטובה שעשית עימי, אבל תן לי בבקשה כסף להגיע עד לבנק בפריז... כמו כן, אתה משלם לי במצוות ששוות הון לעולם הבא, אך תן לי צדקה עד לעתיד לבא...

בדף קיג. ומבליע דם

רבי ברוך שהיה עשיר ותלמיד חכם בייש מתרים אחד מאוד, וכדי לכפר על חטאו נתן לו דינר זהב, והסביר לו, הרי אמרו בחולין, מי שהולך במדבר ואין לו עפר לכסות את הדם שוחק דינר זהב ומכסה, הרי לנו שדינר זהב נקרא עפר ויכולים לכסות בו על הדם שנשפך...

בדף קי: מצות עשה שמתן שכרה בצידה

סיפור נפלא סיפר הרה"ג ר' אליעזר רוט שליט"א, שסיפר לו אברך בן עליה, אני זכיתי לשמוע את המשגיח שלנו שליט"א כשהוא חוזר כמה פעמים על דברי חז"ל שדיברו בשבח עמלה של תורה - 'פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן' וכו' אלא שהמשגיח - אחת הדמויות המפורסמות בעולם התורה והמוסר - הוסיף דבר-מה. שה'פת במלח תאכל' לא נאמר דוקא על מקרה כפשוטו, שבו אין בבית מה לאכול ולשתות, ולמרות זאת מצווה הלומד להמשיך בלימודו, ולאכול רק פת במלח ולשתות מים במשורה. אלא גם על מקרה שבו יושב לו יהודי ולומד תורה, ולפתע תוקף אותו הרעב או הצמא, והוא מתאווה מאוד לאכול ולשתות. ברם, אם יפסיק מלימודו, הוא עלול 'לצאת מהסוגיה', ולשכוח את מה שלמד עד עתה. גם על יהודי כזה מדברת המשנה, ואומרת לו שיאכל רק פת במלח וישתה מים במשורה, דהיינו שתסתפק במה שכבר אכל ושתה לפני-כן, ולא יפסיק עתה כדי לשבוע ולהרוות את צמאונו. במילים אחרות: תתרגל, ותביא את עצמך לידי כך שלא כל רעב וצמא יוציא אותך מן הלימוד! תרגיל את גופך למצבים כאלה שיסתפק בפת במלח, ולא יכניס בלבך כל העת רצונות ותאוות לאכול ולשתות שוב ושוב. כמובן שמדובר במקרה שהאדם יכול ומסוגל להתגבר על עצמו מהאכילה או מהשתיה. שכן אם הוא באמת רעב או צמא, וזה מעכב אותו מללמוד כמו שצריך, לפעמים עדיף לצאת לרגע, להיכנס למטבח, לאכול משהו, ולחזור מיד ללימוד.

והנה, בליל-ששי אחד החליט מיודענו האברך הצעיר לעשות 'משמר', וללמוד כל הלילה בבית המדרש. הוא הודיע זאת לאשתו, שכמובן הסכימה לכך בחפץ לב, וכבר בשעה 10 בערב, פנה לבית המדרש הסמוך למקום מגוריו, פתח את הגמרא והחל ללמוד במרץ רב. לפתע תוקף אותו צינון חזק, והוא החל להשתעל בצורה כבדה. למרות זאת, החליט להמשיך ולקיים את ההחלטה שלו, וללמוד כל הלילה, ולא להתרגש יותר מדי מהצינון והשיעול, וגם זה בעקבות דברי המשגיח שעיקרם היה לא לשים לב לעיכובים גשמיים (ולאו דווקא אכילה ושתיה, אלא כל סוגי העיכובים באשר-הם), ולהשתדל להתעלם מהם במידת האפשר. והנה מגיעה השעה 1 בלילה. במשך 3 שעות הלימוד עד כה, השתדל התלמיד חכם ללא הפוגה, להמשיך ללמוד. ברם, כשהגיעה השעה 1 אחר חצות, הרגיש כבר שהוא מחויב לשתות כוס קפה חם, כדי להרגיע את גרונו. אבל, אז עולים במוחו דבריו של המשגיח. פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה. והוא המשיך ללמוד. עוד חצי שעה. גם באחד וחצי בלילה הוא מחליט להמשיך ולהמשיך, ולא להפסיק בלימודו.

אבל, בשעה שתיים תוקף אותו שיעול כבד במיוחד, ואז הוא קם ממקומו כדי להשיג קפה חם. במוחו עולה המחשבה שאם ישוב לביתו, ולו כמה דקות, כדי לשתות את הקפה, הוא עלול כבר להישאר שם, בבית, וללכת לישון, ולא לסיים את ה'משמר'. לכן החליט לחפש מקום אחר בו ניתן להשיג קפה חם. ואז הוא נזכר שבקומה השנייה של בית המדרש בו ישב ולמד, יש מכונת קפה אוטומטית של אחד הכוללים הלומדים שם במשך היום. עלותה של כוס הקפה היא שקל אחד, ומיד לאחר הנחת הכסף במכונה, יוצא כוס קפה מוכן, עם חלב! הוא ניגש למכונה, ואז הוא מבחין שבכיסו אין אפילו שקל בודד, וממילא נבצר ממנו לקבל את כוס הקפה המהביל שכל כך היה נחוץ לו. נו, מה עושה אברך כמותו ברגע שכזה? בוודאי, חוזר ללמוד, וביתר-מרץ. שוב ושוב מתנגנים על לשונו דברי חז"ל על 'פת במלח תאכל', עם ההוספה של המשגיח. הוא נכנס שוב לעובי הסוגיה, שוכח מכל העולם, ומהשיעול שלו, ולומד בניגון ערב במיוחד.

לא חולפות דקות אחדות, והוא שומע את הדלת נפתחת, ומאן-דהו נכנס לבית המדרש. שניה אחת נוספת, והאיש ההוא ניצב לידו. הוא נרתע קמעה, ואז מופתע התלמיד חכם לראות את האורח שלו, שאינו מכיר כלל, מגיש לו כוס קפה מהביל. התלמיד חכם הצעיר היה כבר בטוח שמדובר באלוהו הנביא, אבל האורח מספר לו שהוא לומד במשך היום בכולל האברכים הממוקם בקומה השנייה של בית המדרש, 'וזה-עתה חזרתי לבני ברק מחתונה שנערכה בירושלים, והייתי צמא מאוד, והרגשתי שאני מוכרח לגנום כוס קפה חם', מספר האברך. 'כיון שהתחנה של האוטובוס ממוקמת ממש מול בית המדרש, לא יכולתי לדחות את השתייה אפילו עד הגיעי הביתה, ועליתי לקומה השנייה בה אנחנו לומדים במשך היום, כדי להכין לי כוס קפה. הכנסתי את השקל למכונה, והנה יוצאת כוס קפה עם חלב. אבל אז נזכרתי שבחתונה אכלתי מאכלים בשריים, ועדיין אסור לי לשתות את הקפה החלב. כיון שהיה אכפת לי על הקפה המוכן, חיפשתי מישהו שאוכל לתת לו את הקפה. ירדתי לקומה הראשונה, ואז אני פוגש אותך, והנה לפניך כוס הקפה המהביל מוכן לשתייה.' דומה שלאחר סיפור כזה אין צורך להכביר במילים, כדי ללמוד על ההשגחה הפרטית המלווה את עמלי התורה.

ניתן להוריד עלון זה ועלונים קודמים במערכת "שבת" בקול הלשון

לעילוי נשמת ר' מיכאל דפן בן דיין ז"ל	העלון מוקדש לרפאח שלימה לליאת בת אמירה חי"ו	ניתן להאזין לשיעורי הרב ר' אברהם נעימי שליט"א גם דרך "קול הלשון" 6761* בשידור חי, או בשידור חוזר בהקשת 7* ואח"כ 996908	לברכה והצלחה לנדיב הדגל ר' ניסים בן זחבה חי"ו	העלון מוקדש לרפאח שלימה לר' ניסים בן אהרן וריינה בת קלרה חי"ו
---	--	---	--	--

ניתן להאזין לשיעור בדף היומי בשידור חי ושידורים חוזרים בכל ערב בשעה 20:30
בקו כל רגע במס' 0799-170-770 וכן בקו היכל המלך שלוחה 7 במס' 0723-400-550
כמו כן ניתן להעביר תרומות עבור הוצאת העלון וכיבוד לשיעור בטל' 0548496909

לתגובות הערות והארות וכן גבאי בית הכנסת שמתקיים אצלם שיעורים בדף היומי שמעוניינים בקבלת העלון ניתן לפנות

למספר 054-84-969-08 או למייל: d3031887@gmail.com